

Rapport från

De svenska historiedagarna i Vasa 18-20 september 2009

Dag 1: 18/9

Fredagen den 18 september kl 15.00 invigdes De svenska historiedagarna i Vasa. Ordförande Dag Klackenborg välkomnade och Sveriges ambassadör i Finland Johan Molander invigde konferensen.

Därefter följde parallella seminarier varav ett hade rubriken *Från Bondetåg till Lappoval.*

Svenskösterbottningarna och Lapporörelsen sommaren 1930. Föreläsare var fil. mag. Johanna Bonäs från Åbo Akademi. Den antikommunistiska rörelsen uppstod i

Lappo i Österbotten i borgerliga kretsar som ett försök att hindra kommunismens utbredning. Sommaren 1930 organiserades ett bondetåg till Helsingfors som bl.a. ledde till undantagslagar mot kommunisterna. Rörelsen förde en alltmer våldspräglad politik genom s.k. ”skjutsningar” till ryska gränsen av misshagliga personer, däribland före presidenten Stålberg.

1932 förbjöds Lapporörelsen genom regeringens ingripande.

Ett besök gjordes i den rysk-ortodoxa kyrkan i Vasa där fader Matti Wallgren redogjorde för kyrkans historia och dess ställning idag. Kyrkan grundades vid slutet av 1800-talet då Finland var ett storfurstendöme i Ryssland. Många ryska militärer och affärsmän kom att bosätta sig i Vasa och behovet av en kyrka växte.

Efter 1945 evakuerades en stor del av befolkningen i Karelen som var den ortodoxa kyrkans hjärtland, många kom till Vasa och församlingen växte. Idag är det den församling i Vasa som växer mest med 1010 medlemmar i tre stift av 20 olika nationer, detta beroende på invandringen. Finskan är idag det liturgiska språket. I dag finns också ett prästseminarium i Joensuu. Fader Wallgren hade själv utbildats i New York.

På kvällen hölls en stor mottagning i Stadshuset med välkomsttal av bitr. stadsdirektör Kristina Stenman varpå följde musikunderhållning och mingel med mat och vin.

Dag 2: 19/9

Dagen inleddes med att ambassadör och professor Krister Wahlbäck talade över ämnet *Några reflektioner över förhållandet mellan Finland och Sverige.* Frågan som ställdes var: Hur kan det komma sig att utvecklingen av förhållandet mellan Sverige och Finland blivit så bra? Alexander I:s liberala politik 1809 gjorde det möjligt att bevara det som var gemensamt för de nu skilda länderna: lagstiftningen, kulturen och viss mån språket. Inte mycket russifierades förrän mot 1800-talets slut.

En bidragande orsak till en fredlig utveckling efter delningen var Bernadottes fördrag med Ryssland 1812 då han insåg att Napoleons saga snart var till ända och att Frankrike aldrig kunde besegra Ryssland och därför inte skulle kunna stödja Sverige i ett eventuellt krig för att återta Finland.

” Vi har i alla fall världens bästa granne” blev professor Wahlbäck's slutord.

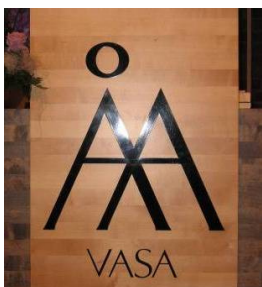
Nästa föreläsning man kunde välja var teol. magister Rabbe Forsmans föreläsning om Jean Sibelius. Titeln var *Jean Sibelius – Fosterlandets fånge. Om en nationell symbol med universalistiska ambitioner.*

Sibelius nyutkomna dagbok presenterades där författarens djupa depressioner kommer till uttryck och hans besvikelse över landets bristande förståelse för hans försök att söka nya vägar inom musiken bort från de nationella motiven,

I bödlarnas fotspår. Massavrättningar och terror i finska inbördeskriget var titeln på Aapo Roselius föreläsning där han redogjorde för de grymheter och den terror som inledde den nya staten 1918. S.k. ”skyddsskårer” upprättades under ledning av Mannerheim och legaliserades för att bekämpa radikala krafter med planer på att upprätta en socialistisk republik. 35.000 dog under tre månader inte enbart i strid utan ca 10.000 avrättades av de vita och många dog dessutom i epidemier i fånglägren. Den vita terrorn ledde till valseger för socialdemokraterna 1919 och en ny regeringsform antogs med Stålberg som den finska republikens förste president.

Professor Henrik Meinanders ämne var *Krig och fred: Finland anno 1944*. Han förläste om ett av de svåraste åren i finsk historia – fortsättningskriget mot Ryssland- och diskuterade den nya krigshistoriens perspektiv. Kriget var inget separatkrig för Finlands del utan utkämpades med Tyskland utan vars hjälp man aldrig skulle ha klarat sig. Avtalet med Tyskland var dock inte politiskt utan enbart militärt. Liksom Finland var även Sverige omringat och beroende av Tyskland. 94 000 stupade men som professor Meinander uttryckte det: ”Hemmafronten var de som led mest – inte de stupade!”

Efter kriget ville inte finnarna läsa om krig. Det blev i stället Tove Janssons Mumintroll som skapade ett nytt ” känslolandskap”.

Professor Meinander talade senare under dagen om den finska efterkrigstidens dominerande gestalt president Urho Kekkonen under rubriken *Kekkografi: synpunkter på en statsman* och belyste dennes skickliga balansgång i utrikespolitiken gentemot Sovjet.

Kvällen avslutades under festliga förtecken med middag med finska anrättningar på Åbo akademi och för de som önskade dans.

Dag 3: 20/9

Höjdpunkten under historiedagarna var utflykten till Storkyro och Oravais' slagfält. Storkyro är platsen där det blodiga klubbekriget utspelades under slutet av 1500-talet och på en ö strax utanför kyrkan avrättades upprorsmännen. Gruppen blev guidad av vad som säkert var en veteran från världskriget vilken tillsammans med sin åldriga hustru berättade om kyrkans märkliga målningar från 1300-talet och sedan följde med vidare till minnesstenen vid Napo där Stora nordiska krigets sista fältslag utkämpades.

Minnesstenen vid Napo

Furirbostället i Oravais

Slutmålet var Oravais' slagfält där de svenska trupperna led ett avgörande nederlag mot ryssarna i kriget 1808-09. På platsen finns numera ett Fänrik Ståhls centrum i det s.k. furirbostället med utställning som belyser hur kriget kunde drabba den enskilde samt en modell av krigsskådeplatsen. Guider där och under hela utflykten var professor Nils-Erik Villstrand och docent Martin Hårdstedt. Deltagarna serverades "soldatsoppa" till lunch.

Vid återkomsten till Vasa väntade bussarna som förde deltagarna vidare mot Åbo och fartygen mot Stockholm.

Ordf. Anders Björnsson
under Historiedagarna

I min rapport har jag försökt återge vad jag sett och hört under historiedagarna och det är naturligtvis en personlig redogörelse. Mycket annat fanns naturligtvis att ta del av men jag har försökt att utnyttja tiden väl och ökat mina kunskaper om Finland och dess historia. Jag tackar förbundet som gav mig möjligheten att åka.

Västerås den 1 december 2009

Gunnel Press-Olsson